

Mánát, nuorat ja bearaš

Sisdoallu:

Njunuš	3
Mnbdir birra	4
Mánáidsuodjalus	6
Bearašsuodjalus	9
Adopšuvdna	12
Nuorat.....	14
Doarjjaortnegat	15
Šállobuhtadus.....	17
Dutkamuš ja ovdánahttin.....	18
Čujuhusat	19

Min fáldagas galgá buohkaide seamma buorre árvu!

Mánáid-, nuoraid -ja bearašossodaga (Mnbossodat) váldobargun lea doarjut ja veahkehit mánáid, nuoraid ja bearašiid čálget ja ovdánit. Ulbmileamet mii áigut juksat fágalaš čehppodagain, rabasvuodain, gealboovdánahttimiin ja buriin ovttasbargguin juohke áidna gielddain.

Mnbossodagas leat golbma árvvu vuodđun buot min bargguide:

Árvvusatnin.
Rabasvuolta.
Oassálastin.

Eastadit dáid šaddamis guoros sátnin, de fertet jámma guorahallat ja árvvoštallat bargguideamet. Mis galgá leat alla árvu, ja min bálvvát leat berošteaddji olbmot alla gealbuiin iežaset fágasurrggiin. Mnbossodat vuoruhit systemáhtalaččat dutkamiid ja ovdánahttinbargguid bisuhan dihtii ja ovdánahttihit bálvalusaideamet. Mii máhttit ja víggat álo buoridit bargguideamet, ja mii galgat oainnusindahkat oktavuoda gaskal lohpadusaideamet ja fáldagaideamet geavaheddjiide.

Dehálaš ulbmil mis lea bargat dan ala, ahte mánáidsuodjalus šattašii rahpasat. Mii hásttuhit gulahallamii ja áddehallamii, ja mii áigut bargat dan ala, ahte buorránivččii áddejupmi min bargui. Min ossodagas galgat gierdat moaitámušaid ja mii áigut guldalit olbmuid geain leat oaivilat. Ovttas mii galgat fállat buohkaide seamma buori fáldaga!

Ann-Marit Sæbønes

Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhta direktivra

Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhtta

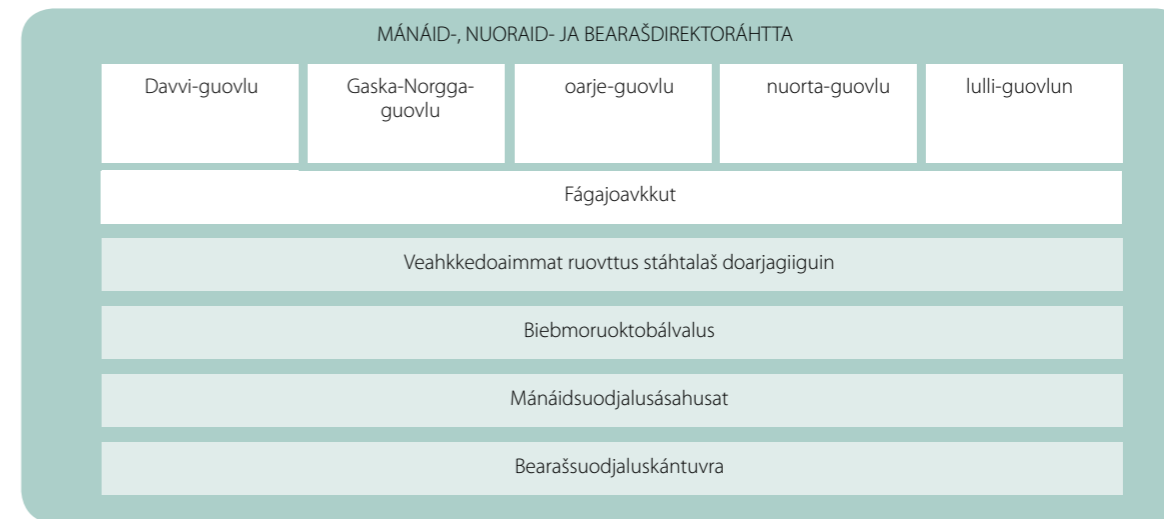
Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhtta (Mnbdir) lea hálddahuslaš orgána Mánáid- ja dásseárvodepartementta vuolde ja bargá dáiguin surggiiguin:

- mánáidsuodjalus
- bearašsuodjalus
- adopšuvdna
- náittosdili áššiiguin
- šállobuhtadusáššiiguin
- doarjjahálddašemiiguin
- nuoraid lonohallamiiguin
- nuoraid diehtujuohkimiiguin

Direktoráhtta lea Mánáid-, nuoraid- ja bearašossodaga (Mnbossodat) alimus orgána. Mnbossodagas leat vihtta guovllu; davvi, Gaska-Norga, oarji, nuorta ja lulli. Gelddaid gaskasaš gulahallan lea ee. vuhtiiváldon mánáidsuodjalusa iešguđet guovlluid 26 fágajoavkku bokte, mat leat miehtá riikka ášahuvvon. Biebmoruoktobálvalus, bearašii- ja lagasbirrasii vuodustuovon mánáidsuodjalusdoaimmat, stáhtalaš mánáidsuodjalusásahusat ja bearašsuodjalusásahusat leat visot Mnbossodahkii gullevaččat.

Mnbdir váldobargun lea bearráigeahččat ahte mánát, nuorat ja bearašat ožžot veahki, doarjaga ja buori diehtujuohkima áššiin, mat gullet direktoráhtta bargosurggiide. Direktoráhtta galgá fuolahit váldoulbmiliid Mánáid- ja dásseárvodepartementta ovddas, ja galgá riikaviidosaččat gozihit Mnbossodaga doaimmaid stivredettiin, doarjjodettiin ja oaivadettiin guovlluid.

MÁNÁID- JA DÁSSEÁRVODEPARTEMEANTA

Mánáidsuodjalus

Mánáid-, nuoraid- ja bearašossodagas (Mnbossodat) lea ovddasvástádus stáhta vuollášas mánáidsuodjalussii ja veahkehit gielddaid mánáidsuodjalusa áššiiguin. Mnbossodat galgá dađi mielde go lea dárbu, veahkehit mánáidsuodjalusbálvalusa go dat lea fárrheamen mánáid ruovttus eret. Mnbossodat galgá háhkat, gaskkustit ja addit biebmoruovttuide oahpahusa. Mnbossodat jodiha stáhtalaš mánáidsuodjalusásahusaid ja dohkkeha gielddaid ja priváhta mánáidsuodjalusásahusaid. Lassin dáidda fállá Mnbossodat doaimmaid, mat sáhttet fállot dan sadjái go mánáid fárrhehit eret ruovttuin.

Bearrašat sáhttet oktavuođa váldit gielddaid mánáidsuodjalusain go veahki dárbašit. Gielddaid mánáidsuodjalussii sáhttet olbmot cavgilit, jus váruhit mánáin heajos dili ruovttus. Gielddaid mánáidsuodjalusa lea ovddasvástádus eastadanbarggus ja sáhtá álggahit veahkkedoaimmaid máná ruovttus.

GII BARGÁ MAID MÁNÁIDSUODJALUSAS?

Fylkkamánni galgá bearráigeahččat mánáidsuodjalusa ja galgá ee. gozihit, ahte barggut čadahuvvojit maid mánáidsuodjalusláhka mearrida. Ovttaskas áššiid, maid gieldda lea mearridan mánáidsuodjaluslága vuodul, sáhtá váldit váiddaorgánii Fylkkamánnái

Gieldda mánáidsuodjalus váldá vuostái dieđu ruovttu fuolahusváilli birra ja das lea ovddasvástádus diđoštut ruovttu dili ja álggahit doaimmaid mánáidsuodjalusbálvalusaid lága mearráidusaid mielde.

Sosiálalaš áššiid fylkkalávdegottit leat fágalaččat sorjatkeahkes stáhtalaš orgánat (sulastahitet duopmostuolu), mat ee. mearridit badjelaset váldit fuolahusa ja muhtin doaimmaid mánáide ja nuoraide, geain leat láhtadanváltut.

Mánáid-, nuoraid- ja bearašossodat (Mnbossodat)) hálldaša stáhtalaš mánáidsuodjalusa. Mnbossodat mearrida galgá go ášahus dohkkehuvvot mánáidsuodjalusásahussan. Mnbossodaga fágajoavkkut galget doaimmat gielddaid mánáidsuodjalusbálvalusaid gulahallangaskaoapmin. Fágajoavkkut veahkehit ee. gielddaid mánáidsuodjalusa váttes áššiiguin. Dat veahkehit fuobmát báikkálaš čovdosiid ja veahkehit go mánát ja nuorat leat mearriduvvon fárrhehuvvot eret ruovttus. Mnbossodat jodiha ášahusaid, biebmoruoktobálvalusaid, muhtin veahkkedoaimmaid ruovttus ja oastá mánáidsuodjalussii sajiid priváhta ja dárbbu mielde gielddalaš ášahusain.

MÁNÁID- JA DÁSSEÁRVODEPARTEMEANTTAS LEA BAJIMUŠ OVDDASVÁSTÁDUS MÁNÁIDSUODJALUSAS.

Mánáidsuodjalusa fágajoavkkut

Miehtá riikka leat oktiibuot 26 fágajoavkku ášahuvvon. Dáid fágajoavkkuid bokte doalaha stáhtalaš mánáidsuodjalus oktavuođa gielddaiguin. Sihkkarastin dihtii fágalaš viidodaga leat psykologat, mánáidsuodjaluspedagogat, sosionomat ja pedagogat fágajoavkkuin.

Fágajoavkkut barget dákkár áššiiguin:

- hutkat báikkálaš čovdosiid ovttrasráđiid gielddaiguin
- fágalaččat veahkehit mánáidsuodjalusa váttes áššiiguin
- veahkehit gielddaid mánáid fárrhehit eret ruovttus

Veahkkedoaimmat ruovttus stáhtalaš doarjagiiguin

Mnbossodat fállá moanaid doaimmaid, mat sáhtásedje biddjot johtui eastadit máná fárrhehuvvomis eret ruovttus. Parent Management Training Oregon (PMTO), Funksjonell familierapi (FFT) /Doaimmi bearašterapiija ja Multisystemisk terapi (MST) /Multisystemalaš terapiija leat muhtimat dain.

Parent Management Training Oregon (PMTO)

PMTO lea dearvasmahttinfálaldat váhneimidda, geain leat mánát gaskal 3 ja 12 jagi ja geain čielgasit vuhtto alla vaššivohta, ja geat jámma riidalit nuppiid

mánáiguin ja rávisolbmuiguin. Dát málle deattuha sosiálalaš birrašas váikkuhusa máná sajáiduvvamii. PMTO adno maiddá biebmoruovttuin ja mánáidsuodjalusásahusain.

Funksjonell familierapi (FFT)/Doaimmi bearašterapiija

FFT lea dearvasmahttinfálaldat bearašiidda main nuorat (12-18 jahkái) čájehit duođalaš láhtadanváltuid dahje orrot dákkár váttuid oažžumin. Soitet leat garra riiddut ruovttus, váttisvuodát skuvlla ektui, skihpáriid ja/ dahje gáriuhttinmirkkuid heajos váikkuhusat.

Multisystemisk terapi/Multisystemalaš terapiija (MST)

MST lea eaktodáhtolaš dearvasmahttinfálaldat bearašiidda, main leat nuorat gaskal 12-18 jagi ja geain leat garra láhtadanváltut. Dát nuorat soitet leat veahkaválddalaččat dahje vaššát, sis soitet váttisvuodát skuvllas, soitet gáriuhttin iežaset, dahje sis leat fuonit beallái váikkuheadjji ustibat. Muhtin nuoraide soaitá MST molssaeaktu ruovttus eret fárrheapmái.

Biebmoruoktu

Biebmoruoktobálvalusas lea ovddasvástádus háhkat ja gaskkustit bearrašiid, mat válddášedje máná dahje nuora bajásgeassit ja fuolahit. Dat galgá maiddá fállat dáidda bearrašiidna dárbbaslaš oahpahusa ja oaivadeami. Dát bálvalus sáhtta maiddá veahkehit gielddaid fárrerit mánáid/nuoraid eret ruovttus, dat galgá gozihit ja loahpahit ássama biebmoruovttus. Gielddat sáhttet maiddá fidnet veahki go leat háhkamin, oahpaheamen ja oaivadeamen bearráigeheččiid.

Váhnemiid ja mánáid ássanguovddáš

Váhnemiid ja mánáid ássanguovddáš lea eaktodáhtolaš veahkkeásahus áhpehis nissoiidda ja ovttaskas váhnemiidda dahje páraide, geain lea váttes dilli, ja geain lea okta dahje eanet máná iešguđet agis ja geaid mánáid mánáidsuodjalus balaha fuolahusváilli gillát. Ássanguovddášat sáhttet sihke eastadanbarggu bargat ja váttisuođaid gálggadit.

Mánáidsuodjalusásahusat

Mnbossodat jođiha sierra áshusaid miehtá riikka ja oastá máiddá sájiid priváhta ja gielddalaš mánáidsuodjalusásahusain. Gávdnojit iešguđetlágan áshusaid; mánáidruovttut, nuoraidruovttut, ovtastuvvon mánáid- ja nuoraidruovttut, ássan- ja bargosearveruovttut ja heahte- ja čielgadallánásahusat.

«MultifunC»

MultifunC lea dearvvasmahttinmálla áshusaid ja lagasbirrasis láhttanváltot nuoraide. Dearvvasmahttima dehálaš vuoddu lea ahte divššohasa láhttadeapmi sáhtta leat vuolgán su lagasbirrasa riskasivain. Dearvvasmahttin dáhpáhuva nu ahte geahččala rievdatit riskasivaid, maid bearáš, seamma ahkahaččat ja skuvla dagahit. MultifunC lea áshuvvon Mnbossodaga viđa guvlui ja Osloi.

Fuolahusguovddáš ovttaskas vuolleahkásaš asyla ohcciide ja báhtareddjiide

Mánáidsuodjaluseiseválddit válde 2007` loahpas badjelaset fuolahusa ovttaskas nuorra asyla ohcciin vuollil 15 jagi. Nuorta-guovllu Mnbossodagas leamaš ovddasvástádus ráhkadit ja álggahit Eidsvoll gieldii fuolahusguovddáša. Ulbmil fuolahusguovddášiin lea buoridit ovttaskas nuorra asyla ohcciid dili dan rájes go bohtet gitta dassá go ásaiduvvet gielddaide, dahje dassá go fárrerit eret riikkas, jus dan dagažit. Fuolahusguovddášis galget leat doarvái resurssat ja gelbbolašvuohta čielgadallat ja vuhtiváldit vuolleahkasaččaid fuolahusdárbbuid, goziheami, veahki ja doarjaga. Fylkkamánni galgá bearráigeahččat fuolahusguovddáša. Dál leat oččodeamen fálladaga sidjiide, geat leat gaskal 15-18 jagi.

Eará doaimmat

Bearáščoahkkin

Bearáščoahkkin lea vuohki mo oažžut bearraša ja fierpmádaga mielde hutkat buriid čovdosiid, go bearáš ja bearraša mánáin leat váttisuođat. Dát málla deattuha bearraša fierpmádaga vejolašvuodaid/resurssaid ja ovddasvástádusa. Ovttasráđiid mánáidsuodjalusain dollo bearáščoahkkin man ulbmilin lea plána ráhkadit, mii vuhtiváldá máná.

Loga eambo dáppe www.bufdir.no/familieraad.

Váhnenoaivadeami prográmma

Váhnenoaivadeami prográmma lea álkkes, dearvvasmahtti ja eastadeaddji prográmma, man ulbmil lea nannet mánáid ja nuoraid fuolahusa ja bajásšaddama váhnenjoavkkuid bokte ja man gieldda bálvalusat hovdejit. Prográmma fátmasta buot váhnemiid ja eará fuolahusolbmuid, geain leat 0-18 ahkohaš mánát. Váhnenoaivadeami prográmma vuodđun lea Riikkaidgaskasaš mánáid ovdánahttinprográmma / ICDP (International Child Development Programme).

Loga eambo mánáidsuodjalusa birra dáppe www.bufdir.no

Bearášsuodjalus

Bearášsuodjalus lea riikkaviidosaš, nuvttáfálladit ja lea álki fidnet. Dat lea páraide, bearrašiidna ja ovttaskas olbmuid. Buohkat, geat hálidežžet, ožžot váldit oktavuodá njuolga bearášsuodjalusa kántuvrrain. Kántuvra fállá dearvvasmahttima, addá ráđiid ja oaivada go leat váttut, riiddut dahje heahtedilli bearrašis. Lea sávahahtti ahte olbmot válddášedje oktavuodá ráváš bále, ovdal go váttut sturrot bearesakka.

Norggas leat áshuvvon 64 bearášsuodjaluskántuvrra miehta riikka. Guokte goalmátoasi dain leat stáhtalaš kántuvrrat ja leat oassin Mnbossodagas. Earáid fas eaggáduššet girkolaš vuodđudusat ja dain leat jođihansoahpamušat Mnbossodagain. Buot bearášsuodjaluskántuvrrat leat Bearášsuodjaluskántuvrraid lága (Lov om familievernkontor) vuollásaččat.

Du lagamus bearášsuodjaluskántuvrra ja dieđuid dan birra gávnnat dáppe www.bufdir.no

Bearášsuodjalus veahkeha váttisvuodáiguin

páras

- váilevaš liekkus dovddut goabbatguoimbaseaskka, riideleaba ovddasvástádusa juohkkimis, riiddut, jávohisvuohta, eahpedohkálaš gulahallan
- seksualalaš váttisvuodá, beahttalasvuohta, áhpehisvuohta
- hálideaba nannet párravuodaska
- eahpideaba sáhttiba go joatkit ovttaseallima dahje jus hálideaba loahpahit dan buoremus lági mielde
- rávisolbmuid leat gárrenmirkováttut, veahkaváldi/áitagat, rávisolbmuid gaskkas lolaheapmi
- rumašlaš dávdad/psykalaš dávdad, rávisolbmuid morašváltut
- árvo-/kulturerohusat rávisolbmuid

váhnemiid ja mánáid gaskkas

- ovttaseallin váhnemiid ja mánáid/nuoraid gaskkas, mánáid/nuoraid bajásgeassin, váilevaš fuolahus
- láhttanváltut, gárrenvuohta, rumašlaš/psykalaš dávdad, morašváltut
- veahkaváldi/áitagat, seksualalaččat atnán mánáid/nuoraid
- árvo-/kulturerohusat váhnemiid ja mánáid/nuoraid gaskkas
- go bearáš rievda: odđa bearáš/áhčče- ja dahje eadnebealli

váhnenguovttos eaba šat oro ovttas

- ovttasbargu mánáid ektui ovddeš beallalaččain
- dovddolaš váttut go bearaš háddjanii
- soahpamušat gean luhtte mánát galget ássat, váhnenovddasvástádusat, servvoštallan, mátkkit, luomut etc.

fulkkiid/ eará olbmuid ektui

- ovtastallan fulkkiiguin/ovddeš isida/eamida bearrašiin/eará lagaš olbmuiquin
- gárrenmirkováttut, veahkaváldi/áitagat fulkkiin/vierroolbmui

Párraterapiija

Bearašsuodjalusásahusat fállat náitalanpáraide, elošteddjiide ja goabbatsajis orruide ja homofiillaide ja heterofiillaide ságastallamiid. Ságastallamiin oassálastet dábálaččat goappašagat, muhto soai sáhttiba maiddá boahtit goabbat vuoro, jus nubbi sutnos dan hálideažžá. Ságastallamat sáhttet bistit 1 ½ diimmu ja dábálaččat leat 3 – 7 ságastallama. Deattuhuvvo ahte galgá čilget guoskevaš olbmuid oainnuid.

Bearašterapiija ja joavkodearvvasmahttin

Go mánáid, váhnemiid, vuotnáma/vuohpa, áhkuid/ádjáid dilli lea guovddážis, de galggašedje sii geaidda ášši guoská, oassálastit. Bearašsuodjalus leat maiddá iešguđetlágan joavkofálaldagat.

Lea duođaštuvvon, ahte párra- ja bearašterapiija lea ávkin mángasii čoavdit sin gulahallanválttuid

Váhnenovttasbargu ja ovtastallanšiehtadusat

Buorre ovttasbargu ja buorit ovtastallansoahpamušat leat dehálaččat, vai mánáide lea buorre bajásšaddan.

Váhnemat, geain leat oktasaš mánát, muhto eaba eale ovttas, sáhttet maiddá fidnet veahki buorit ovttasbarggu mánáid ektui ja ráhkadit dahje rievdadit ovtastallansoahpamušaid.

Bákkolaš soabadus

Bearašsuodjaluskántuvrrat čađahit soabadusa náittosdili lága ja mánáid lága vuodul. Dát galget bákkus soabadussii

- go náittospárra dahje elošteaddjipárra earráneaba ja go páras leat mánát nuorat go 16 jagi
  - go váhnemat eaba ása ovttas ja jus nubbi váhnen áigu nuppi geassit rievtti ovdii máná ássansaji, váhnenovddasvástádusa ja ovtastallama geažil
- Ovttaskas váhnen/fuolaheaddji go áigu ohcat lasi mánáidruđa, ferte čájehit soabadusduođastusa. Lea vejolaš oažžut gitta 7 diimmu rádjai soabahusa, vai buori ovttasbargošiehtadusa mánáide ja rávisolbmuide fidnešedje.

Eará bearašsuodjalusa eastadandoaimmat

Bearašsuodjaluskántuvrrat jodihit lassin eará iešguđetlágan eastadandoaimmaid, nugo ovttaseallinkursaid, earráneami maŋŋil joavkofálaldagaid, ja joavkofálaldagaid olbmuide, geat leat vásihan veahkaválddi dahje veahkaváldi lea stuorra váttisvuohtan bearašis. Bearašsuodjaluskántuvrrat dollet maiddá logaldallamiid lagasbirrasis, ja sáhttet ovttasbargat báikkálaččat dearvvasvuoda kántuvraiguin, mánáidgárddiiguin/skuvllaiguin, mánáidsuodjalusain ja heahteguovddážiiguin

«*Mo minguin?*» lea riikkadásis ovttaseallinkursa váhneiid, geaid mánáin leat doaimbmanválttut. Kursat leat váhneiid deaivadan- ja vásihusaid lonohallansajit, áigeguovdilis dieđuid ja eallima duohtadieđuid fidnensajit. Fállu maiddá «*Mo minguin?*» kursa ovttaskas váhnenmii/fuolaheaddji, gean mánás leat doaimbmanválttut.

Gávna eambo dieđuid «Mo minguin?» kurssaid birra neahttačujuhusas www.hvamedoss.no

«*Buorre ovttaseallin!*» Lea nuvttá ovttaseallinkursa váhneiid, go leat ožžon vuosttas oktasaš máná. Kursa sáhtta doarjut váhneiid ja movttidahttit sudno rievddalmas ja hástaleaddji áiggis sihke beaivvála eallimis, muhto maiddá párastallamis.

Dearvvasvuodastášuvnnat dat galget doallat «Buorre ovttaseallin!» kurssaid. Lasi dieđuid «Buorre ovttaseallin!» kurssaid birra logat dáppe www.godtsamliv.no

Adopšuvdna

Adopšuvnna ulbmilin lea vuosttamužžan addit buori ja bistevaš ruovttu mánnái, gean oaččalaš váhnemat eai sáhte fuolahit. Adopšuvdna galgá mánnái leat ávkin.

Lea Mnbossodaga iešguđet guovllut, mat meannudit eanaš adopšuvnaohcamiid adopšuvdnalága vuodul. Dát guoská sihke ovdagihtii lohpaioažžumii olgoriikka máná adopteret ja maiddá vuogatuhtii oažžut adopteret norgalaš máná. Mnbossodahkii sáhtta guoddalit adopšuvnaáššiid mearrádušaid.

Adopšuvnabargu álgá ohcciid gielddas, earret go jus háldit mánnábealiset adopteret. Gielddas čielgadallet ohcciid ja čállet sosiálaraportta. Sii sáddejit ohcama Mnbossodaga guovllukántuvrii meannudeapmái, jus adopšuvdna guoská olgoriikka máná adopšuvdnii. Buorrindohkkehuvvon ohcamuš sáddejuvvo viidásit meannudeapmái ovttá duon golmma adopšuvdnasearvái Norggas: Verdens barn, InorAdopt ja Adopsjonsforum. Dát searvvit leat gaskaoamit adopšuvnaáššiin, dát gaskkustit mánáid sidjiide, geat leat adopteremin. Ferte muittus atnit, ahte sáhttet leat stuorra erohusat iešguđet riikkain das man guhká ádjánit adopšuvnaáššiid meannudit. Ohcamat, mat gusket Norggas riegeadán mánáid oažžut adopteret, galget sáddejuvvot Mnbdir:ii.

Mnbdir leat dat mii bearráigeahččá servviid doaimmaid sihke Norggas ja dain riikkain, main mis jo lea ásašuvvon ovttasbargu adopšuvnaáššiin. Viidáseabbu lea Mnbdir:is ovddasvástádus ovttasbargat eará riikkaid adopšuvnaeiseválddiig uin. Mnbdir máksá áidnageardása ruhtadoarja bearrašiid, geat leat olgoriikkas adopteren máná ja leat geargan adopšuvnnain. Mnbdir:is lea maiddá ovddasvástádus riikka dási adopšuvdnaregisterii, masa leat čállon buot adopšuvnnat 1917 rájes otnáži.

Adopšuvdnii ráhkkanahtinkursa

Adopšuvdnii ráhkkanahtinkursa lea eaktodáhtolaš ja nuvttáfálaldat sidjiide, geat vuosttas gearddi leat adopteremin máná. Kurssa ulbmil lea boahhtevaš adopšuvnaváhnemiidda fuomášahtit maid mearkkaša máná adopteret, nu ahte sii dihtet mii dat lea ja vai máhttet dustet hástalusaid mat leat vuordagasas. Kursa lea huksejuvvon adopšuvnaváhnemiid vásihusaid ja dutkamušaid ala. Mnbdir lea kurssa ráhkadan ja dat fállu vuosttasgearddi adopšuvnaohcciid miehtá riikka.

Sii, geat háldit kursii, sáhttet diedihit kursii dás www.bufdir.no

GII DAHKÁ MAID ADOPŠUVDNAÁŠŠIS?

Mánáid- ja dáseárvodepartemeanta:
Lea bajimuš eiseváldi adopšuvnaáššiin ja das lea erenoamáš ovddasvástádus lágain ja njuolggadusain.

Adopšuvdnasearvvit:

Maŋŋil dohkeheami: Galget olgoriikka adopšuvnamánáid gaskkustit Norggas orru ohccide.

Adopšuvnaáššiid fágálávddegoddi:

Dohkkeha máná riegeadusiikka mearráduš gudemuš bearrašii máná lea juolluduvvon. Dát guoská daidda mánáide, geain leat erenoamáš dárbbut.

Mearridit váhnemiid mánnái sisriikka adopteremis.

Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhtta:

Álgoásahus gosa olgoriikka mánáid adopšuvnaohcamat mannet go eai ovddiduvvo dohkkehuvvon adopšuvdnasearvviid bokte
Nubbin alimus almmolaš ásašus maŋŋá Haagkonvenšuvnna, mii gusto mánáid suddjemii ja ovttasbargui riikkaidgaskasas adopšuvnaide
Bearráigeahččá ja dárkkista adopšuvdnasearvviid doaimmaid

Váiddaásahus jus ohccit eai leat duđavaččat guovlluid adopšuvnamearrádušiguin

Adopšuvnaáššiid fágalaš čállinlávdegoddi
Adopšuvnaohcciid registtar sisriikkaadopšuvnaide maid oaččalaš váhnemat leat miehtan
Olgoriikkaadopšuvnaide nammaváldegoddi

Ovddasvástádus lágjidit adopšuvdnii ráhkkanahtinkurssaid
Fievrrida sisriikka adopšuvnaregistara

Sosiálalaš áššiid fylkkalávdegoddi:

Doaimbá váhnemiid sadjásažžan ja miehtá biebmováhnemiid ohcamušii adopteret biebmománáset dalle go adopšuvdnalága eavttut adopšuvna birra leat devdon, namalassii ahte adopšuvdna lea mánnái buorin (geahča Mánáidsovdjaluslága §4-20 ja Adopšuvdnalága §2)

Oarje-guovlu:

Adopšuvnaohcamušaid álgoásahus

Sisriikkaadopšuvnaide nammaváldegoddi

Lulli-guovlu:

Adopšuvnaohcamušaid álgoásahus

Sisriikkaadopšuvnaide nammaváldegoddi

Gaska-Norgga-guovlu:

Adopšuvnaohcamušaid álgoásahus

Sisriikkaadopšuvnaide nammaváldegoddi

Davvi-guovlu:

Adopšuvnaohcamušaid álgoásahus

Sisriikkaadopšuvnaide nammaváldegoddi

Nuorta-guovlu:

Adopšuvnaohcamušaid álgoásahus

Sisriikkaadopšuvnaide nammaváldegoddi

Riikka gielddat:

Čielgadalánásahus Áššiedieđuid juohkinveahkki

Nuorat

Ung.no

Mnbdir: a ovddasvástádus lea addit nuoraide rivttes ja buriid almmolaš dieđuid. Dat dahkko neahttasiiddu ung.no bokte. Dáppe leat nuoraide (14-20 jahkásaččaide) dieđut eanas gažaldagaide maidda dárbbasit vástádusaid, lehkoset dat vuodjinkoartta birra, vuoigatvuođaid birra, ovttaseallima, rihkolašvuođa, givssideami dahje eará áššiid birra. Diehtujuohkin lea eanet go 100 fáttás. Buot artihkkaliin leat varraseamos dieđut, dain lea árvu dárkkistuvvon ja leat heivehuvvon geavaheddjiide. Neahttasiidduid gehččet ollugat, juogo lohket juoidá masa ohcet vástádusa, digáštallet fáttáid, iežaset dieđuid isket min árvádusgilvuin dahje jienastit áigequovdilis gažaldagaid. 17 jahkásaš gánda: 'li leat álki diehtit buot vuodjinkoartta birra ovdal go dan lean fidnen'

Loga eambo dáppe www.ung.no

Eurodesk.no

Mnbdir addá nuorra olbmuid dieđuid riikkaidgaskasaš vejolašvuođain dán neahttabáikkis www.eurodesk.no. Eurodesk lea diehtofierpmádat nuoraide gitta 30 ahkái. Dát galgá ovddemustá vástidit nuoraid gažaldagaid riikkaidgaskasaš vejolašvuođaid birra. Sáhttet jearrat ee. stipeanddaid, doarjjaortnegiid, oahppovejolašvuođaid ja dietnasiid birra olgoriikkain. Neahttabáiki gávdno

27' eurohalaš riikkas, ja oažžu doarjaga EO-kommišuvnnas Aktiv-Ungdom-programma (Doaimmalaš-Nuorat-programma) bokte.

Loga eambo dáppe www.eurodesk.no

Aktiv ungdom (Doaimmalaš nuorat)

Aktiv ungdom lea EO nuoraidprogramma eahpe-formálalaš ohppui. Aktiv ungdom lea joatka UNG i Europa- programmii (NUORRA Eurohpa-programma). Aktiv ungdom-programma addá nuoraide vejolašvuođa háhkat alceseaset máhtu ja gálgga válddedettiin ovddasvástádusa ja hutkadettiin sin iežaset prošeavttaid. Programma doarju báikkálaš ja riikkaidgaskasaš prográmmaid nuoraid váste, geat leat gaskal 13 ja 30 jagi boarrásat ja sidjiide geat barget nuoraiguin.

Aktiv ungdom ulbmil:

- Nannet nuoraid riikkaidgaskasaš áddejumi, gjerdevašvuođa ja ovttaráđálašvuođa
- Nannet nuoraid doaimmalaš mielboargárvuođa, oassálastima ja servodatberoštumi
- Nannet Eurohpa nuoraid bargguid ja váikkuhit ahte lassána eurohalaš ovttasbargu nuoraid guoskevaš diliin

Loga eambo dáppe www.aktivungdom.eu

Doarjjaortnegat

Mnbdir hálldaša mánggaid doarjjaortnegiid Mánáid- ja dásseárvodepartemeantta ovddas (MDD).

Juohkinlávdegoddi

Mnbdir juohká Juohkinlávdegoddi čađa ruđaid riikkaviidosaš eaktodáhtolaš mánáid- ja nuoraidorganisašuvnnaide. Juohkinlávdegoddi lea Mánáid- ja dásseárvodepartemeantta vuollásaš. Ruđat adnojit riikkas ja riikkaidgaskasaš doaibmadoarjjan. Juohkinlávdegoddi geatnegasvuohta lea dárkkistit organisašuvnnaid mat ožžot doarjagiid doarjjaortnega njuolggadusaid mielde.

Loga eambo dáppe www.fordelingsutvalget.no.

Bearaš- ja dásseárvopolitihkalaš doaimmat

Mnbdir: s lea ruhta organisašuvnnaide, mat barget bearaš- ja dásseárvoaššiiguin, ja eandalit erenoamáš bearašpolitihkalaš organisašuvnnaide. Ulbmil ruhtadoarjjaortnegiin lea sihkarastit dakkár organisašuvnnaid doaimma ja hommáid, mat barget dákkár fáttáiguin.

Ovttaseallimii doaimmat

Mnbdir juolluda maiddá ruhtadoarjaga ovttaseallima doaimmaide. Ulbmil ruhtadoarjagiiguin lea nannet bistevaš ovttaseallima, ja bargat dan ala ahte nannet oadjebas ja dássedis bajásšaddama mánáide. Ruhtadoarjaga sáhtta maiddá juolludit váhnenovttasbargui earráneami manjil.

Veahkaválddálašvuođa eastadeapmái doaimmat

Organisašuvnnaid mat eastadit veahkaválddálašvuođa, sáhttet maiddá ohcat dán ortnegis ruhtadoarjaga. Barggu ulbmil galgá leat áigumušaid mielde, maid ráđđehus lea mearridan veahkaválddi eastadandoaimaplánas. Dát plána guoská veahkaváldái lagaš olbmuid gaskkas.

Doarjjaortnet heahteguovddážiidda, rihpanguovddážiidda ja inceastaguovddážiidda

Mánáid-, nuoraid- ja bearašdirektoráhtas lea ovddasvástádus hálldašit doarjjaruđa heahtedoaimmaide ja soames eará ovdánahttinbargguide heahteguovddážiin.

Veahkaválddi eastadeapmi ja heahtedoaimmat

Heahteguovddážit addet rávvaga, doarjaga ja oaivadeami olbmuid, geat leat illastuvvon, geat leat vásihan veahkaválddálašvuoda ja doarruma ruovttus. Gávdnojit 51 heahteguovddáža ja dat leat buot fylkkaide ášahuvvon.

Guovddážit mat leat ášahuvvon olbmuid várás, geat leat vásihan rihpama, rávvejit, dorjot ja oaivadiit olbmuid, ja dat fáallet ee. sidjiide oassálastima iešiežas-veahkehanjoavkkuin. Norggas leat guokte guovddáža olbmuid várás, geat leat vásihan rihpama. Daid gohčodit maiddá Dixi-guovddážin, ja dat leat Oslos ja Stavangeris.

Inceastaguovddážit rávvejit, dorjot ja oaivadiit olbmuid, geat ovdal leat vásihan inceastta dahje rihpama, muhto maiddá mánáid oapmahaččaide, geat leat vásihan rohčošeami. Riikadásis leat 20 inceastaguovddáža Norggas ja dat leat ášahuvvon buot fylkkaide, earret go Sogn ja Fjordane.

Mnbdir addá ruhtadoarjaga Riikkaviidosá veahkketelefuvdnii ášahuvvon olbmuid, geat leat vásihan inceastta. Dakkár telefuvna doaimmaha Vestfoldda Inceastaguovddáš.

[Loga eambo doarjjaortnegiid ja heahtedoaimmaid birra dás www.bufdir.no](http://www.bufdir.no)

Náitaleamit

Mnbdir lea váiddaásahus fylkkamánni mearrádusaide náittoslága vuodul, ja fylkkamánni mearrádusaide dohkkehit olgoriikalaš earránaddamiid (separašuvnnaid) ja náittosearuid (dohkkehanláhka). Jus formálalaš njuolggadusat náitaleami hárrái eai leačča čuvvojuvvon, de ii leat náittosdilli lobálaš. Mnbdir sáhtta lobihis náitosa manjil dohkkehit, jus nubbi beallalaš dan gáibida. Lobihisvuhta lea dalle jus eai leat leamaš guokte vihtana das náittedettiin, jus náitis ii leat náitingealbu dahje jus álbmotregistaris ii leat boahtán lobálaš iskanduođaštus. Iskanduođaštus čájeha ahte buot náittosdilli lága eavttut beassat náitalit leat iskon. Viidáseabbu dohkkeha Mnbdir náitinsániid registrerejuvvon oskuserviide, ja dat čállá náittoslihtu duođaštusaid Norgga stáhtaborgáriidda, geat orrot olgoriikkain ja geaid olgoriikalaš eiseváldi galgá náitit.

[Loga eambo náitaleami birra dáppe www.bufdir.no](http://www.bufdir.no)

Šállobuhtadus

Šállobuhtadus lea oaivilduvvon manjimus vejolašvuohan addit ruđalaš buhtadusa dan vahágii dahje váivvádussii mii olbmui lea geavvan, go eiseválddit leat láittehahti lánkai láhtten. Mearrádus ahte galgá go buhtadus máksot vai ii lea gitta govttolašvuodas, ja buhtadusa sturrodat mearriduvvo árvostallama vuodul.

Šállobuhtadus lea dohkkeheapmi ja miedieheapmi dasa, ahte vuostáiváldi ii leat gieđahallon dássálažžan earáid ektui geainna lea lunddolaš buohtastahttit. Jus buhtadusa galggaš oážžut, de lea eaktu ahte vahága/váivvádusa leat eiseválddiid láittehahti dilil dagahan.

Áššemeannudeapmi

Justisačállingottit vuostáiváldit šállobuhtadusohcamiid ja sáddejit daid viidáseabbu sierra fágaásahusaide. Mnbdir lea fágaásahus áššiide mat lunddolaččat gullet Mánáid- ja dásseárvodepartementta ovddasvástádussuorgái, ee. mánáidsuodjaluseiseválddiid moaitinveara áššit.

Mnbdir čállá cealkámuša/evttohusa, maid de sádde ruovttoluotta Justisačállingottiide. Justisačállingottit sáddejit ášši viidáseabbu Stuurradikki šállobuhtaduslávdegoddái, mii de ášši loahpalaččat mearrida. Dál leat

guokte Šállobuhtaduslávdegotti, main goappás ge lea ealáhahkii loahpan alimusriektedoapmár/lágamánndoapmár ja guokte stuorradikkeáirasa. Ii leat vejolaš guoddalit šállobuhtadusa mearrádusa. Mnbdir háhká dárbašlaš duođaštusaid daidda áššiide maid leat meannudeamen.

[Loga eambo šállobuhtadusa birra dáppe www.bufdir.no](http://www.bufdir.no)

Dutkamuš ja ovdánahttin (DjO)

Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta (MDD) lea addán Mnbdir: sierra ovddasvástádusa dovddusin dahkat ja gilvit dieđu doaimmaid birra, main lea duođaštuvvon buorre ávki mánáide, geat leat mánáidsuodjalusa hálddus.

Mnbossodat áigu olahit ulbmiliid ná; systemáhtalaččat ja ulbmilaččat háhkat dieđuid mat leat gávdnamis, guldalit maid dieđuid geavaheadjit lohket, defineret dárbbuid ja álggahit ođđa dutkamušaid. Dutkamušaid dieđut galget adnot sihkkarastit buoriid ja oadjebas bálvalusaid mánáide, nuoraide ja bearrašiid. Go systemáhtalaččat vuoruha dutkamušaid, ovdánahttimiid ja árvvoštallamiid, de galggašedje dat veahkkinn loktet árvvu, nannet gealbbu ja ovdánahttihit buoriid, oadjebas doaimmaid ja máhtuide vuodustuvvon metodaidda. Máhtuide vuodustuvvon mánáidsuodjalusa ja bearašsuodjalusa ovdánahttin lea dehálaš maid dása ahte sihkkarastit rabasvuoda ja buoriidit geavahedjiiid mielmearrideami. Dutkamušat ja ovdánahttin barggut leat ee. nannen mánáidsuodjalusa fágajoavkku gelbbolašvuoda.

Mánáidsuodjalussii ja bearašsuodjalussii našonála girjerájus

Mnbdir lea ásahan digitála girjerájusresurssa, mii galgá leat ávkin olles mánáidsuodjalussii ja bearašsuodjalussii. Ulbmil lea mielbargiide fállat veahkkereaiddu gos álkit gávdnet heivvolaš ja buoriid dutkamušaid, maid sáhttet ávkin atnit mánáid, nuoraid ja bearrašiid ektui, geat dárbbasit veahki. Beroškeahhtá gos riikkas ássá ja beroškeahhtá makkár bálvá lea, de galget buohkaide leat fidnemis dutkamušat ja mearrádušat galget leat máhtuide vuodustuvvon.

Loga eambo dutkamušaid ja ovdánahttimiid birra dáppe www.bufdir.no

Čujuhusat

Mnbossodat Gaska-Norgga-guovlu

Nordre gate 12
7495 Trondheim
Telefuvdna: 73 56 30 00
Fákša: 73 56 30 01
E-poasta: region.midt@bufetat.no

Mnbossodat lulli-guovlu

Olav Tryggvasons gate 4
Postaboksa 2403
3104 Tønsberg
Telefuvdna: 33 72 90 00
Fákša: 33 72 90 01
E-poasta: region.sor@bufetat.no

Mnbossodat davvi-guovlu

Betongveien 2
9509 Áltá
Telefuvdna: 78 48 10 00
Fákša: 78 48 10 01
E-poasta: region.nord@bufetat.no

Mnbossodat oarje-guovlu

Strandgaten 59
Postaboksa 6200
5893 Bergen
Telefuvdna: 55 37 70 00
Fákša: 55 37 70 01
E-poasta: region.vest@bufetat.no

Mnbossodat nuorta-guovlu

Pilestredet 27
Postaboksa 7024 St. Olavs plass
0130 Oslo
Telefuvdna: 24 04 30 00
Fákša: 24 04 30 01
E-poasta: region.ost@bufetat.no

Mánáid-, nuoraid-ja bearašdirektoráhtta

Universitetsgata 7
Postaboksa 8113 Dep.
0032 Oslo
www.bufdir.no
Telefuvdna: 24 04 40 00
Fákša: 24 04 40 01
E-poasta: postmottak@bufdir.no
www.bufdir.no

**Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet**

Universitetsgata 7

Postboks 8113 Dep.

0032 Oslo

Telefon: 24 04 40 00

Faks: 24 04 40 01

E-post: postmottak@bufdir.no